

TALABALARDA KASBIY KOMPITENTLIKNI SHAKILANTIRISHDA QO‘LANILAIGAN METODLAR VA ULARNING IMKONIYATLARI

Abdusamatova Shaxodat Xojiakbar qizi

Islom Karimov nomidagi TDTU

Olmalik filiali qoshidag akademik litsey hodimi tel:

e-mail: abdusamatovashahodat@gmail.com

Quvondiqova Fero‘za Muzaffar qizi

Muhammad al Xorazimiy nomidagi TATU

AKT sohasida KT fakulteti 3-kurs talabasi

e-mail: quvondiqovaferuzal@gmail.com

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada talabalara kasbiy kompetentlikni shakillantirishda qo‘laniladigan zamonaviy metod va texnologiyalar keltirilgan.

Kalit so‘zlar: kompetentlik, kasbiy mahorat, metod, texnologiya, kasbiy kompetentlik

Mutaxassisning malakasi va nuqtai nazari uning ish joyidagi faoliyatiga ta'sir qiladi shunday ekan yaxshi mutahasis bo‘lib yetishish uchun talabalar o‘z bilimlarini yangi bilimlar bilan bog‘lashlari kerak, bu esa ulardan foydalanish mumkin bo‘lgan bilimlarga ega bo‘lishi kerak. Tegishli bilimga ega bo‘lish o‘quvchilarga muammoni hal qilish, xulosalar chiqarish va nuqtai nazaridan kelib chiqib fikr yuritish imkonini beradi. Bilim o‘quvchining muammoni tasvirlashiga ta'sir qiladi, bu esa o‘quvchining muammoni hal qilishdagi qiyinchiliklarni yengib o‘tishlariga ta'sir qilishi mumkin. Mutaxassislar muammoni ko‘rsatish bilan bog‘liq yuqori darajada tashkil etilgan bilim tuzilmalariga ega, bu esa tegishli bilimlarga osonlik bilan kirish va ulardan foydalanish qobiliyatiga ega bo‘lish imkonini beradi, lekin bu darajaga erishish mushkil. Turli

fanlar har xil tashkiliy xususiyatga ega bo‘lganligi sababli, o‘quvchilar mavzuning mazmunini ham, tashkil etilishini ham bilishlari kerak, shundagina ular asil mohiyatni anglab yetadilar va bu bilimlardan kelajakda mustaqil o‘zlari foydalana oladilar.

Eng yaxshi o‘quvchilar va muammoni hal qiluvchilar usullarini oldindan tushunadilar va yangi ehtiyojlarni qondirish uchun strategiyalarni o‘zgartirishga qodir, ular "metakognitiv" qobiliyatlarga ega. Mutaxassislar singari, odamlar kundalik sharoitlarda va muayyan kontekstlarda ijtimoiy me'yorlar ostida ishlaydi va boshqa vaziyatlarda bajara olmaydigan vazifalarni bajarishga imkon beradigan vositalar to‘plamidan foydalanadi.

Ta'lim, o‘qitish va o‘rganish muhiti bo‘yicha ushbu tadqiqotga asoslanib, Bransford va boshqalar. ta'lim muhiti o‘quvchilarga yo‘naltirilgan bo‘lishi, mazmunini, mazmunini o‘rganish sabablarini va maqsadli o‘zlashtirishni aniq ko‘rsatuvchi bilimga yo‘naltirilgan muhitni ta'minlashni taklif qilish. Ushbu muhitlar talabalarning o‘rganishini (formativ) doimiy ravishda baholashi va jamiyatga asoslangan yondashuvni o‘z ichiga olishi kerak.

Talabalar kasbiy kompetentligini shakillantirishning quyidagi texnologiyalari mavjud:

– Amaliyotdagi birinchi o‘zgarish o‘qituvchi o‘rganish uchun mas'ul bo‘lgan nuqtai nazardan o‘qituvchi va talabalar o‘rganish kuchiga ega bo‘lgan nuqtai nazarga o‘tishni talab qiladi. Talabalar o‘z ta'limlarida o‘z so‘zlariga ega bo‘lsalar, ular vazifani bajarishda ishtirok etish uchun ko‘proq motivatsiyaga ega bo‘lishadi. Misol uchun, talabalarning o‘z oldiga yuqori maqsadlar qo‘yishlari va ularga erishish uchun harakat qilishlari talabalarni o‘z o‘rganishlari uchun mas'ul bo‘lishga undaydi.

– Amalda ikkinchi o‘zgarish tarkib bilan bog‘liq. Kontentga yo‘naltirilgan sinfda o‘qituvchilar tarkibni "qoplaydilar", talabalar esa uni "o‘zlashtiradilar". Bundan farqli o‘laroq, o‘quvchilarga yo‘naltirilgan sinfda o‘qituvchilar va talabalar bilimlarni qurish uchun tarkibdan foydalanadilar. Natijada, o‘quvchilarning oldingi bilimlari birinchi o‘ringa chiqadi, talabalar bilimning turli shakllaridan foydalanadilar va bilim qurish ijtimoiy tashabbusga aylanadi. Talabalar bilimlarni qurish ustida ishlaganlarida, ular

o‘zlariga savollar berish va ularga javob izlash orqali ko‘proq o‘rganishga qiziqish uyg‘otadilar.

– Amaliyotdagi uchinchi o‘zgarish o‘qituvchining roliga qaratilgan. Yuqorida aytib o‘tilganidek, o‘qituvchilar va talabalar o‘quvchilarga qaratilgan sinfda kuchni baham ko‘radilar. Bu o‘qituvchi rolini ma‘lumot beruvchidan fasilitatorgacha, ya‘ni talabalarga mazmun bilan samarali tarzda o‘zaro aloqada bo‘lishga yordam beradigan rolini qayta ta‘riflashga aylanadi. O‘qituvchi talabalarga kontentdan unumli foydalanishga yordam berishning ikkita eng yaxshi usuli (ya‘ni, soha mutaxassislarining ko‘nikmalari, malakalari va qobiliyatlarini rivojlantirish) mavzuning muhimligini ko‘rsatish va dars materialini real hayot bilan bog‘lashdir. vaziyatlar. Bu ikki strategiya IDEA 4-maqsadiga erishish bilan mustahkam bog‘langan. O‘qituvchilar ko‘pincha bu maqsadga erishish uchun haqiqiy muammoli topshiriqlar va amaliy tadqiqotlardan foydalanadilar.

Xulosa qilib aytadigan bo‘lsak, talabalar o‘quvchilarga yo‘naltirilgan muhitda faol ishtirokchilarga aylanish orqali mutaxassislarga zarur bo‘lgan ko‘nikmalar, malakalar va nuqtai nazarlarni rivojlantiradilar. Ushbu muhitdagi o‘qituvchilar va talabalar bir-biridan loyiha yoki ish bilan bog‘liq shaxslararo muloqot, atrof-muhit bilan o‘zaro aloqalar va guruh ishini ifodalovchi vositalardan foydalanish orqali o‘rganadigan amaliyot hamjamiyatini tashkil qiladi. Vaqt o‘tishi bilan amaliyot hamjamiyatida faol ishtirok etish kontentni o‘rganishni yaxshilaydi va ishtirokchilarga yangi boshlovchilikdan ekspert maqomiga o‘tishga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTAR

1. Nensi Makklyur “Mutaxassislari uchun zarur bo‘lgan aniq ko‘nikmalar, malakalar va nuqtai nazarlarni rivojlantirish” Fairmont shtat universiteti.
2. Walvoord, BE va Anderson, VJ (1998). Samarali baholash: o‘rganish va baholash uchun vosita